

TANITÓBARÁT.

HAVI KÖZLŐ.

SZERKESZTI ÉS KIADJA :

ZIEGLER GÉZA.

II. év.

1887.

Február.

2. szám.

Tartalom :

1. Jilg J Ede (arczképpel.) — 2. A gyermeklapok. Irta *dr. Brassay Samu.* — 3. A jobb jövő küszöbén. Irta *Ziegler Géza.* — 4. Hogyan díjazták a néptanítókat a XVI-ik században? Irta *Agárdy Sándor.* — 5. Egy praktikus eljárás. Irta *Somsich Sándor.* — 6. Az én kedves hangszerelem. Irta *Szentgyörgyi Ggula.* — 7. Mit irnak a lapok? — 8. Beküldött művek. — 9. Tanítóválasztás Nagy-Kászonban. Irta *Oltmelléki.* — 10. Mi ujság? — 11. Társalgó. — 12. Nyilttér. — A borítékon „Posta“ és felhívás.

BUDAPEST, 1887.

Jilg J. Ede.

TANÍTÓBARÁT.

Havi közlő.

Megjelenik minden hó közepén.

Előfizetési ára:
Fél évre 1 frt.
Egész évre 2 frt.
Egy oldal hirdetés . . . 5 frt.

Február.

A lap szellemi és anyagi részét illető
küldemények így címezendők:
"Tanítóbarát szerkesztőségének
Budapest, I. Lovasut 4. sz."
Kéziratokat nem adunk vissza.

Jilg J. Ede.

A ki a tanítótestületek munkásságát figyelemmel kíséri, bizonyára tudja azt, hogy a „Győrvidéki Tanítóegylet“ tevékenység. és vagyon tekintetében az elsők között áll.

Régi tapasztalatom, hogy az ily egyesületek jobbára egy-egy kitűnő férfiú hatásának következtében emelkedtek a kiválóbbak közé; ezek buzdítanak, ezek adják neki az élénkséget, és a munkakedvet.

A „Győrvidéki Tanítóegylet“ ilyen vezérembere, lelke Jilg J. Ede győri néptanító.

Kis ember, nagy lélek.

Csupa elevenség, csupa szorgalom.

A melyik iskola az ő keze alá került, az csodákkal határos eredményeket mutatott fel, — mintaiskolának nevezték, és a tanítók zarándokoltak a megtekintésére.

Nem rejtette el a titkát előttük, megmutatta nekik az eredményre vezető tanítás nyitját, aztán biztatta őket, hogy csinálják utána.

„Szemléltetni mindent, és mindig a mikor csak lehet“ — ez az ő jelszava.

Elbámul az ember midőn látja, hogy mily sok módját alkalmazza ő a szemléltetésnek, és ezután mily könnyen tanulnak a gyermekek.

A tanításban fáradhatatlan. A gyermekek figyelmét folytonosan ébren tudja tartani, s a mit egyszer előadott, azt úgy megerősíti az apró fejekben, hogy holtuk napjáig sem felejtik el.

A szemléltető tanításban van tehát az ő ereje. Methodusa csaknem önálló, és igen kitűnő, a mint ezt egy munkában levő „Szemléltető oktatás vezérkönyvében“ fogja a hazai néptanítás megismerni.

1872-ben, midőn a tanítóknak póttanfolyamokat rendezett a közokt. ügyi miniszter, ő is tartott nekik előadást a beszéd- és ért. gyakorlatokból, az irvaolvasás és nyelvtan elemeinek tanításából. Nagyon szívesen hallgatták és máig is sok hasznát veszik.

Hivatalában gyorsan haladt előre, mert az eredmények a melyeket felmutatott, nem kerülhették ki az iskolákra ügyelő hatóság figyelmét.

1869 óta a belvárosi elemi iskolában működik mint főtanító. Szabad idejét a „Győr. Tanítóegylet Értesítője“ szerkesztésével, egyesületi ügyek vezetésével tölti.

Az egyesület anyagi helyzete az ő buzgósága folytán, igen fényes, amiről eléggé tanuskodik az, hogy a jótékony célokra minden évben jelentékeny összeget képesek áldozni.

1883-ban a győri árvizkárosultak számára ő maga többet gyűjtött 1000 frtnál.

De ki tudná az ő érdemeit mind elősorolni. Ez csak egy kis vázlat, életének, működésének néhány fénypontja.

Most már harmincz év óta működik a tanítói pályán és korához képest igen fiatal ember.

Szereti mindenki. Jó kedve van mindig. Nem vét a légynek se. Használ mindenkinek. Sokan vissza is élnek szivességével, de ez őt nem korlátozza. Ha valaki olyan szót ejt el előtte, hogy nekem erre vagy arra szükségem van, — azonnal rámondja: „Ne busuljon, megszerzem én.“ Meg is tartja a szavát mindig, pontosan. Ő nem kér soha senkitől semmit, megelégszik azzal, hogy ő adhat.

Ezerfelé osztja az idejét és erejét, mégis nagy eredményeket mutat fel.

Pihenése csupán egy óra ebéd után. Akkor elmén a Hungária-kávéházba, a hol már huszonöt év óta meg van az ő helye. Itt már várja őt a Dal-Album szerkesztője, a tanfelügyelőségi tollvivő, aztán köréje gyűlnek a tanítók és más ismerősök, egy rendes társaság, a melynek csak a neve hiányzik és a szabályai. Ezelőtt egy évvel a Tanítóbarát szerkesztője is megjelent naponkint e körben és nem egyszer igen élénk és tanulságok vitatkozások, beszélgetések folytak, részint a tanügyi politikáról, részint az országos eseményekről.

Többi szabadidejét kedves családjának szenteli. Nyájas neje és szeretetreméltó gyermekeinek körében a családi boldogságok örömei között piheni ki a nap fáradalmaikat.

Adjon az Isten hosszú életet e derék férfinak, és adja meg munkálkodásainak méltó jutalmát. Ezt kívánja minden győrvidéki néptanító, és e sorok közlése után bizonyára e lapnak olvasóközönsége is.

— d — ly.

A gyermeklapok.*)

Hadd kezdjük az újesztendőt azzal a tárggyal, melylyel a „Néptanítók Lapja“ csaknem végzi az ó-t. De lám, izraelita atyánkfiai az ujév napjain ócska edényeiket félre tevén, mind ujjakat vesznek használatba. Én pedig — tán finnyásságom miatt — a czimezett cikket ha nem is ócska, de piszkos és otromba edénynek tartom és mivel el nem dobhatom, sem ujjal nem helyettesíthetem, takarításához fogok.

*) Jan. 15-én, tehát az első számra későn kaptuk.

Világosan szólva, az idézett című cikk írója a „gyermeklapok“ ellen intéz tüzes támadást, és ez a mosogatandó edény.

Nem tartom szükségesnek, hogy annak a magában ártatlan dolognak, a gyermeklapnak védelmére keljek. De mivel a szóbevett cikkíró álokoskodásai, kellő szellőztetés hiányával, szülőket s tanítókat, ha meg nem tántorítának is, aggodalmat támaszthatnak bennök, igen is helyén valónak tartom támadó fegyverei élet megtagogatnom.

És mindjárt eleinte — félretevén az allegoriát — azt lelem, hogy cikkíró okoskodása igen gyenge és törékeny alapra van fektetve.

„A gyermeklapok célja — írja — nem lehet más, mint szélesíteni azon ismeretek s tudományok alapelemeit, melyek a népiskolában tárgyalatnak s pedig azon szándéktól vezéreltetve, hogy az olvasás iránti vágy fölébresztése és fokozása által . . . az ismereti vágyat is fokozzuk“.

Erre kurtán csak azt mondom, hogy „eltalálta a szarva közt a tögyít“ és azt állítom szembe vele, hogy a gyermeklapok célja nem lehet és nem is egyéb, hanem a rekreáció, hogy oly szóval éljek, melyet a purismus vak dühe több más bekeblezettekkel együtt az irodalomból kiküszöbölt és a mely maholnap a köznyelvből is elenyészik, holott a mesterkélts „üdülés“ és „üdütés“ nem fogja kipótolni a helyét, a „mulatság“ avagy „időtöltés“ pedig erkölcsileg gyanus értelművé teszi. A cikkíró — Csik János igazgató tanító, (minthogy megnevezi magát, szabad nekem is) — hamis képet vett fel, melyet Tasso is szépen rajzol halhatatlan művében: a mézzel kent száju csészét, melytől megcsalva elnyelje a gyermek a keserü orvosságot. De nem az az igazi, hanem a málnajuleppel édesített és fűszerezett szódavizes pohár melylyel a nagyvárosi nympa üditi a nyári hőségben felmelegült sétálót. Nem kell megütközni azon, hogy egy dologról két oly különböző ítélet keletkezhetik: nem ezzel vagyunk csak így. Az Aesopusról nevezett mesék eleinte az állatélet együgyü ábrázolatai voltak. Azt a gyönyörűséget adták a fülnek és képzeletnek, a mit a majom emberi viselkedései a szemnek. A példálódzás, a célzatosság csak aesthetikai fogalomjegy volt. Ilyen volt a legrégebbi mese, melyet felmutatni bir az irodalom: a Jotámé a királyt választó fákról (Bir. k. IX. 8—15). Ilyenek az Aesopus eredeti meséi, melyekhez az ugynevezett tanulság („a mese azt jelenti“) csak később járult; sőt ilyenek a Lafontaine világhírű, meg a Lessing ötletes meséi is. — De a hogy a célzatosból célzóvá, irány-, tanácsadóvá, intővé, nógatóvá vált a mese, a minek első példáját a Menenius Agrippában (a gyomor ellen lázzadt tagokról) leljük, abban a mértékben csökkent az aesthetikai érdeke. A Phaedrus kettős jellemzését: *et risum movet et prudenti vitam consilio monet**) túlélte az Aesopusi mese s új életre hozta Lafontaine „naiv“-sága, de mihelyt a második rajzvonás lett tulnyomóvá, sőt

*) Nevetésre készítet, az életre okos tanácsokat ad.

uralkodóvá, hová tovább hanyatlott a becsülete és sem a francia de la Mothe, Florian, Nivernois, sem az angol Gay, sem a német Lichtwer, Gellert, Pfeffel nem birták meggátolni, hogy mint irodalmi ág velök együtt sirba ne szálljon a XVIII. század közepe táján. Ez a sors fenyegetné a gyermeklap irodalmat is, ha helyes volna az a fogalom, melyet róla Csik János egyedül táplál. Egyedül, mondom, mert párját a paedagogiai irodalomban sem én, sem más jártasabbak nem leljük. Szintoly kevéssé igazolják azt a felfogást a szóban forgó irodalom számos termékei, melyek különösen az angoloknál és francziáknál vannak divatban és használatban. És ha közzé tennők valamelyik európai elterjedt nyelven czikkiró mindjárt idézendő nyilatkozatát, részint szánakozó mosolyt gerjesztenénk vele, részint feles, ellentmondó nyilatkozatra adnánk alkalmat. A gyermeklapok elleni hadjáratnak nincs háttámasza!

„Szerintem — írja Cs. — a gyermeklapok nem csak az elemi iskola alsóbb fokozatán, de még a felsőbb osztályokban is *) veszedelmes eszközt képeznek, nemcsak azért, mert az ifjusági műveknek erős versenytársai s e versenyben hogy diadalt arathassanak, kénytelenek oly ingerlő alakot öltetni, mely a gyermek fejletlen érzelmét elbűvöli, megvesztegeti, hanem különösen azért, mivel a növendékekben felkölik az *ujsgolvasás mániáját* s meleg ágyai lesznek a *malom alatti politikusok, az anarchisták, nihilisták, stb. férges hadának.*“

Sárgaságban sinlő beteg nem láthatja sárgábbaknak a tárgyakat, mint a mily borzasztó színűnek látja és akarja láttatni Cs. J. az ő elfogultságában azt az ártatlan dolgot, a gyermek-lapot. Azonban ne vélje, hogy ő találta volna ki ezt a hatalmas fogást. Megírta már Horatius a satyráiban: *Hic niger est, hunc tu Romane caveto*** és *„foenum habet in cornu***.* De ezen is tultett egy enyedi diák 1816-ban. Ez ugyanis egykor az Ó-kollégyom kapujában kiállván, pipázgatott. Oda toppan véletlenül a rector Benke s korholni kezdi: „Ugyan Komáromi uram, nem gondolja meg, minő következményei lehetnek a maga tett . . .?“ — Dehogy nem! n. t. ur; pipámtól meggyulhatna itt a folyosón a szemét, a szeméttől a kollégyom, attól a város, a várostól az érő vetés és utoljára az egész világ elégne.

De az utóbbiakat már nem hallotta a rector professor, elég volt neki a kezdet is és odahagyta az elméncz diákot.

Lám, nekem több türelmem van. Én végig olvastam, ki is irtam a Cs. J. epés kifakadását melyben két érü (nem „érv“) fog-

*) Ki kell javitnom az író mondatát imígy: a gyermek-lapok az elemi iskolának nem csak alsóbb fokozatán, hanem felsőbb osztályaiban is (veszedelmesek). Ugyanis a „nem csak“ az „elemi iskolára“ vonatkozván, az olvasó a „közép iskolát“ várja ellentétül; holott ugy akarja írni, hogy az „alsóbb fokozattal“ állítsa szembe a „felsőbb osztályt“.

***) Az az ember fekete (gyanus jellemű), őrizkedni kell tőle.

****) Széna van a szarvára kötve (jele, hogy döfös a bika.)

laltatik. Az első az, hogy „a gyermeklap versenyez a ifjusági művekkel,“ a mit én is szánakozó mosolylyal kísérek, nem foghatván fel, miképp volna vagy lenne azért „veszedelmes eszköz“ a gyermeklap? „Ne hallgassa el,“ kiáltja Cs. J., „hogy azért mivel ingerlő alakot ölt.“ — Én biz' amit nem tudok, azt elhallgatom s minthogy cikkíró egy betűvel se magyarázza s példákkal vagy idézetekkel sem világosítja, miben álljon az „ingerlő alak,“ aztán fel se tudtam fedezni, pl. a „Kis Lap“-ban azt a kárhuzatos alakot, hát nekem annyi, mintha nem is írta volna. Második érve az, hogy „az újságolvasás“ kedvét, melyet à la Komáromi „maniá“-nak nevez Cs. J. „költi fel a növendékben.“

Ehez már több szólni valóm van. Egy az, hogy semmi vesélyt nem látok abban, ha a gyermekben az olvasásvágy felköltetik. „De olvasás és újságolvasás között különbség van“ (Cs. J.) Van biz' a, csakhogy az újságolvasás kedvét nem a gyermeklap okozza vagy ingerli, hanem már készen leli nála, mint hogy minden nap látja, mily mohón olvassák a nagyok a hírlapokat. Csak látni kell, mily vágygyal ragadja kezébe száz meg száz gyermek a „Kis Lap“ hozzája jutott legelső számját, ugy azt a további számok sem fokozzák magasabbra. Szerintem hát a gyermeklapok idézett ijesztő jellemzése csak falra festett ördög.

Vizsgáljunk meg más érvet, u. m. „A lapolvasás nem gyermekeknek való még azon alapos oknál fogva sem, mert az könnyen kötelesség-szegővé teheti őket.“

Arra a „sokhoz kapó semmivel bíró“ közmondásnak megfelelő, logikai szabályra figyelmeztetem írónkat, hogy „aki igen sokat bizonyít, semmit sem bizonyít.“ Mi az iskolás gyermeknek kötelessége? F. ez a három: 1) iskolába járni, 2) a tanító szavára figyelni, 3) feladatokat megtanulni és kidolgozni. No már minden amit ezeken kívül csinál a gyermek, *teheti* őt „kötelesség-szegővé“; tehát az idézett okoskodás szerint „a gyermekeknek nem való“ a leczkéljén kívüli olvasás, a játék, olykor az evés is! Megtiltsuk hát mindezeket? Mert nem azt kívánja sz., hogy korlátolni kell az újságolvasást, hanem általában meggátolni kiirtani a gyermeklapokat. Kár volna, mert biz' ezek olvasása legkevésbé fog okozni kötelességmulasztást. Legfeljebb játéktól von el időt, de ha jól esik a gyermeknek, mit irigyeljük neki azt a kis gyönyörűséget.

De Cs. J. nem tartja annak, mert azt írja, hogy: „nem szabad *zaklatni* a növendéket azzal, miszerint (!) az az iskolán kívül üres idejét is könyvek és újságok társaságában a szoba falai között töltsse . . . És ha még holmi ingerlő lapok olvasására is *csábítatnak* a növendékek mi marad nekik a mozgásra, játékra, üdülésre?“ Hadd számítsa ki maga cikkíró, mennyi időt vesz el hétköznap egy, vasárnap *két* négyrét lap elolvasása . . . Ime majd mindennap szemem előtt forog egy 9—10 éves kis leány, aki minden héten nem egy, hanem két gyermek lapszámot olvas el és sem kötelességet ~~nem~~ mulaszt, sem szobában nem kuttog, sem játéknak, mozgásnak (inclus. táncz, uszás és koresolyázás), friss levegőnek nincs hiával, sem színét, sem végre ---

mitől különösen félti Cs. J. a lapolvasó gyermeket — *naivságát* nem vesztí el.

Hogy olvasásra nem kell se kényszeríteni, se „ingerlőkkel“ csábitani a kis világot, abban igen is kezdet fogok czikkíróval, de nem ám abban, hogy a „gyermeklap olvasása“ mint feljebb idézém „veszélyezteteti — még pedig nem csekély mértékben — a gyermeki naivságot.“ Nevetséges szófiabeszéd! És a sulyoknak még nevetségesebb tulhajtása a mivel toldja Cs. imigy: „Nem lehet ezélunk *betűmolyokat* nevelni, sem *gyermek embereket* (akarja mondani: „ember gyermekeket“) *korai öregeket* produkálni, még kevésbé hátráltatni és akadályoztatni (megfordítva: „akadályozni és hátráltatni) a test fejlődését s alapját vetni meg az elsatnyulásnak.“

Nevetséges t. i. annyiban a mennyiben azokat a valóban szomorító s aggasztó következményeket egyedül a gyermek-lap olvasásának tulajdonítja Cs. Jupiter tonans.

„Egyedül“ annak mondtam, mert megfoghatatlan következetlenséggel — az „ifjusági könyvtárak“ olvasásának nemcsak nem tulajdonít ily káros, sőt veszélyes batást, hanem azokat lelkes, meleg pártfogása alá veszi. Az ellenmondás világos, mert hiszen egyiket a másiktól csupán csak az időszakiség különbözteti! Oka a nagyszerű baklövésnek a szerencsétlen értelmezés: az hogy a gyermeklapok ismeret terjesztő vagy épen tanításpotló művek. Hát ugyan, mielőtt ezt a ferde itéletet hozza Cs. J. miért nem vett elé egy pár — ha nem francia vagy angol, legalább — magyar lapot, mért nem tanulta ki s bírálta meg tartalmukat? Így aztán, méltányosan vagy méltánytalanul lett volna alapja korholódásainak, melyeket tovább nem feszegetek, hanem azzal az újévi kívánsággal végzem be felszólalásomat, hogy „a gyermeklapok éljenek, gyarapodjanak és szaporodjanak!“

Brassai.

A jobb jövő küszöbén.

A helyzetünk javítása érdekében megindított mozgalom felkölté már az összes hazai tanítószág figyelmét.

Sokat köszönhetünk e tekintetben a tanítók buzgó barátjának, Ember Jánosnak, a ki minden tanítóegyesületnek megküldé a lapunk szept. számában közölt pontokat.

Most már nincs más hátra, mint hogy az egyesületek ezeket vagy egészben, vagy részben elfogadják, esetleg megtoldják.

A mi bajaink, kívánságaink vannak, azt mind hozzuk fel most, és a megválasztott egyesületi képviselőnek jól gondjára bizzuk, mert az bizonyos, hogy a tanítók helyzetének javítása érdekében új törvénynek kell a Ház asztalára kerülnie, és saját érdekünk kívánja, hogy abból semmi olyas ki ne maradjon, a mi hasznunkra válik.

A felekezeti tanítók küldjenek bizottságot püspökeikhez, hogy kántori hivataluk után járó terménybeli fizetésüket az egyházigazgatóknak, kurátor stb. által szedesse be, s készpénzül fizettesse ki, mégpedig olyanformán, hogy az évenként ne változzék, hanem tíz évi terményérték után kiszámított összegben állapíttassék meg.

Habár a mozgalom fizetésünk javítása és biztosítása érdekében történik is, mégse hagyjuk figyelmen kívül az iskolaszék jogainak megszorítását és a tanító működésére való felügyeletnek reformálását.

Tanítót, csak tanító ellenőrizhet, miért is a nyári országos tanítógyűlésnek egyik programpontját fogja képezni a tanítók hivatalfokozatának megállapítása. Az országos tanítógyűlés bizonyára azon fog lenni, hogy megyei tanfelügyelő se lehessen más, mint okleveles tanító, a kinek a gyakorlati téren is volt alkalma működni.

Ha volt valaha szükségünk az egyetértésre, most van, mert a megindított mozgalom az országgyűlési képviselők figyelmét is felkelté, és ügyünk iránt részvétellel viseltetnek.

A napi sajtó mellettünk lesz, és ezt az ügyet lehetetlen az államnak tovább ignorálnia.

Egyesült erővel mindent elérhetünk, de ha most is bomladozunk, akkor a siker kétséges.

Azonban ezt nem teszem fel a hazai néptanítószágnak felől. Közös bajunkon közös erővel fogunk munkálkodni, hogy megszünjék.

Európa művelt államai régen gondoskodtak már népnevelőikről, csak mi vagyunk még hátra. Az ügy nem késhet.

Helyzetünk rendezése első kötelessége lesz az őszi országgyűlésnek.

Egy jobb jövőnek hajnalsugarai mutatkoznak a hazai néptanítók egén!

Z. G.

Hogyan díjazták a néptanítókat a XVI. században.

A néptanítók fizetése és anyagi ellátása a XVI.-ik században nem volt törvények vagy állandó intézkedések által szabályozva. Minden város, község, főpap v. főúr esetről-esetre állapította meg ezt akkor, midőn a megürült tanítói állás betöltetett.

Azon kevés adat, a mely ezen időkből fenmaradt, bizonynyal érdekes minden néptanító előtt.

Bárfán 1568-ban a tanító fizetése 62 frt készpénz, 8 köből buza és 26 öl fa volt. A helyi illetőségű tanulók negyedévenként 25—26 dénárt fizettek, az idegenek évenként két frtot. Ezen kívül jövedelmi forrásul szolgáltak az u. n. recordatiók. Szokásban volt ugyanis, hogy a tanító a tanítványok kíséretében bizonyos napokon megjelent a város előljáróinak és a főuraknak házánál és szent énekeket énekelt, a miért aztán nemcsak attól kapott ajándékot, a kit ily módon megtisztelt, hanem a város pénztárából is.

A segédtanító fizetése 40 frt volt és a tanulóktól fejenként 14—26 dénár. A tanítók a plebános asztalánál étkeztek. Nagypénteken a szt. sirnál zsoldárokat kellett olvasniok, a miért 1 frtot kaptak. Ez időtájban Faber Tamás volt ott a kántortanító. Érdeemesnek találjuk megemlíteni, hogy állását fizetésének emelése után foglalta el. Most ellenkezőleg tesznek a tanítók: inkább engednek belőle. Hja! Mások a viszonyok.

K é s m á r k o n 1560-ban 60 frt évi fizetése volt a tanítónak, és annyi fája, a mennyit akart. Azonban 1595-ben már 104 frt volt a fizetése és 24 öl fa. Ez időben a nagy temetésért 18 dénárt, közepszerű temetésért 6 dénárt, kis temetésekért 2 dénárt fizettek a tanítónak. A tanulók negyedévenként 2 dénárt, karácsonkor, husvétkor és pünkösdkor 2 dénárt, vagy kalácsot adtak a tanítónak, félelvi vizsgálatkor és a tanítási idő végén 3—3 dénárt fizettek.

D e u t s c h k r e u t z erdélyi szász községben a tanító javadalmazását illetőleg, annyi maradt fenn, hogy ott a nagy temetés után 25 dénárt, kis temetés után 16 dénárt fizettek, de ennek csak egy harmadát kapta a tanító, a többit valószínűleg a papnak és segédeinek kellett adnia. Ugyanott a harangozásért is fizettek a tanítónak. És pedig a nagyharang után egy nagy kenyeret, a két kis harang után két kis kenyeret adtak. Múvelt XIX-ik századunkban is sok helyütt meg van ez a szokás. A deutschkreutz-i tanító minden keresztelés után 1 dénárt, az asszonyok avatásánál egy kenyeret, lakodalmakkor pecsenyét, két kalácsot és bort kapott.

L ő c s é n 1554-ben 40 forint volt a tanító évi készpénz fizetése. 1587-ben már 50 frtra emelkedett. A segédtanító 1554-ben 16 frtot, 1587-ben pedig 29 frtot kapott.

B e s z t e r c z e b á n y á n 1552-ben Wendig Kristóf volt a tanító. Ez 1552. szept. 30-tól, 1553. jan. 27-ig 44 frtot kapott iskolai költségekre. A kántor évi fizetése 16 frt volt, és élelmezés a városi kórházban.

N a g y - I d á n 1550 körül Szikszói Fabriczius Balázs volt a tanító. Azon fönmaradt halotti beszédből, melyet fölötte Kassai Caesar György tartott, kitünik, hogy a prédikátornál volt kosztón, de ez méltatlanul bánt vele, lealázó konyhai szolgálatokat akart vele végeztetni. A szónok ezután hozzá teszi: „Vajha napjainkban is ne találkoznának, kik az ifjakat lenézik, s azokat a megillető élelmezéstől megfosztják.“

V á r a d o n a város élelmezte a tanítót. Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem 1588. szept. 23-án váradi tiszttartójához intézett levelében említi, hogy Várad városa szölleit a tizedtől és kilenczedtől fölmentetni kéri, mert „azoknak hasznából az prédikátoroknak és schóla mestereknek asztalát tartanák.“

A tanítók anyagi helyzete városokban, tudománypártoló főurak birtokain igen jó volt, de másutt éppugy nélkülöztek, mint ma, azzal a különbséggel, hogy akkor segíthettek magukon másféle keresetmóddal, kocsmát vagy borbélyműhelyt nyitottak, mesterséget folytattak stb.

Minden pályán sokat emelt a lefolyt három század, alig lehet összehasonlítást tenni, csak a tanítói pálya az, a mely az utolsó háromszáz év alatt anyagi tekintetekben keveset változott. Sok helyütt épügy meg van a harangozókenyér, mint most, és Kassai Császár ugyancsak elbámulna, ha látná, hogy még most is akadnak olyan papok, a kik méltatlanul bánnak a tanítóval.

Reméljük, hogy bár utoljára hagyták is ügyünk rendezését, nem fogják sokáig halogatni.

Agárdy Sándor.

Egy praktikus eljárás.

Magyarosodjunk! Ez most a jelszó. Ezt hangoztatják mindenfelé. No hát ez így is van rendjén! Egy nemzet, egy szív, egy nyelv! Mert, mint egy fiatal jelesünk monja: „Szép Magyarországon jó a magyar kenyér“, mondani akarván, tanulja meg nemzeti nyelvünket mindenki, ki Magyarország polgárának vallja magát, Magyarosodjunk, magyarosítsunk tehát. Kinek kell ebben is fátylavívőül szerepelni, ha nem a néptanítónak. Neki jut a főfeladat, alapjában magyarosítani, a nem magyarajku gyermekekbe beplántálni a magyar nyelvet. Hogy ez nem kis feladat, mindenki elgondolhatja. De a „mester“ itt sem tagadja meg magát. Lankadatlan buzgalom, no meg egy kis leleményesség, s vigan folyik a munka.

Az én Muki barátom vasszorgalmu s hozzá leleményes ember volt, szóval, mester a tanításban. Alföldi magyar szülőktől származván, csak magyarul beszélt, a német nyelvből alig tudott valamivel többet, mint hogy a kenyér brót, a bor vájn. Törtézte a német nyelvet, szagterolt keményen, majd a nyelve törött bele. Egy német községbe választatott meg tanítónak. No — gondolá magában — nem lesztek ti sokáig németek! Feltette magában, ha törik, ha szakad, de ő megmagyarosítja őket. Hozzá is látott tüzzel-vassal! Belépve iskolájába a kis plundrás gyerekek felállva kiáltják: „Gelöbte Jézusz . . .!“ Mindörökké Ammen! dörgé oda nekik. Folyton magyarul beszélt hozzájuk, közben-közben használván magyarázatul egy-egy nyakatekert német kifejezést is. Mint minden kezdet nehéz, úgy itt is eleintén nehezen ment a munka. Egyes magyar szavakat mondott elő, mit a gyermekeknek utána kellett mondaniok. Hanem volt mit hallania, minden szót elferdítve ejtettek ki. Pl. ezen szót tér, dérnek mondották és viszont, kut gut, baj paj, bor por, víz fisz, pad bat, barát parád, kapa gaba, stb. Mindezeket hallva, megvakargatta füle tövét, gondolatokba merült, hogy mi módon vezethetné tanonczeit a beszédhangok helyes kiejtésére. . . . Nagyot üt öklével az asztalra, — megvan. Mégis csak igaza van Salzmannek — gondolá magában — midőn azt mondja, hogy a gyermekektől tanulhatjuk meg legjobban, miként tanítsuk őket. Hozzá fogott tehát terve kivitelé-

hez. Az egész osztatlan iskolával megkezdé a betűismertetést, a magyar irvaolvasás tanítását, egyebekben — míg a magyar olvasást s írást el nem sajátítják tanoncjai — meghagyá a német nyelvet.

Néhány betűn keresztül haladva ment a dolog, mint a karikacsapás, minden fennakadás nélkül. Hanem a „t“ betűnél, — előre sejté — megakadt a munka, azaz megakadt volna, ha leleményessége nem segít a dolgon: Mondjátok utánam: dér, a gyermekek mondják: tér. Nagyon jól van! Mondjátok düz, „tüz.“ Helyes! E két szóban mi hangzik elül, ugy-e bizon „d“? „Ikenis „t“.“ Most lerajzolja előttük e hang jegyét, a „t“ betűt s hozzá teszi: valahányszor e betűt látjátok, azt mondjátok rá, hogy „d“. Hát mit is kell e betűre — mutatja a „t“-t — mondani? „T“ mondják a gyermekek a leghelyesebb kiejtéssel. — A d-nél a fentiekkel ellenkezőleg jár el; „tért“ mond, mit a gyermekek „dér“-nek mondanak. Lerajzolja a „d“ betűt, azt mondva rá „t“, a gyermekek pedig ellenkezőleg, azaz helyesen hangoztatják, hogy „d“. — A b-re kerül a sor. Mondjátok utánam: por, mondják: bor. Mondjátok: pap, bab-ot mondanak. Jól van! Lerajzolja a „b“ betűt. Mondjátok e betűre: p. A gyermekek egész tisztán mondják: b. A „p“nél ezeket ismét megfordítja. Ugyanily eljárást követ a k-nál és g-nél s minden a németek által ferdén hangoztatható betűnél.

Igy járt el az én Muki barátom, s mondhatni — eredményesen! Egy év leforgása alatt tanoncjai megtanultak magyarul olvasni és írni. Így, helytelennek látszó eljárást követve, vezeté tanonczeit a betűk helyes hangoztatására, megvetve szilárd alapját a magyarosodásnak.

Néhány év múlva már minden tantárgyat magyarul tanultak a gyermekek.

A cél szentesíti az eszközt!

Nem vélek rossz szolgálatot tenni azáltal, hogy e „praktikus eljárást“ ezígyentelen sorokban közzétevé. Tán hasznára fordíthatja valamelyik kartárs?!

Tessék megpróbálni!

Somsich Sándor
néptanító.

Az én kedves hangszerem.

Mikor eltávozik a gyerekráj és én, mint aféle úőteien ember, magamra maradok, előveszem a hegedűmet és beszélgetni kezdek vele. Mindig szebben felel, mindig szebb hangokat hallat. Olyan jól elmulatunk kettecskén, hogy jobban sem kell.

Hogy másokkal is megkedveltessem ezt a hangszeret, irok néhány sort róla.

A hegedű az egyetlen hangszer, amely legjobban az ember szívéhez szól és legkönnyebben megtanulható.

Kivált akik értenek a kottához, azoknak az első perctől fogva élvezetet ad, mert ha más nem is, de maga a játzó mindig gyönyörködik a hegedűje hangjaiban és gyors haladását észrevéve, nem képes abbahagyni, lemondani róla.

Paganini, a leghiresebb hegedűs, gyermekkorában addig játszott egyhuzamban, míg csak kimerülten nem rogyott össze.

Ebből látható, hogy aki egyszer megtanulja, szeretettel foglalkozik vele, mert érzelmeinek hű kifejezője, szórakoztató barátja lesz. De szóljunk valamit a gyakorlati oldaláról is.

Kottaértő ember hamar otthonos lesz a játszásban.

A hegedű húrjai *g*, *d*, *d* és *e* hangokra vannak huzva.

A közbeeső hangokat ujjaink nyomása által idézzük elő.

Gyakorlott játzók két oktávot képesek minden huron produkálni. Azonban a hegedű hangterjedelme alig több $3\frac{1}{2}$ —4 oktávnál. Kezdő hegedűsöknek szükséges, hogy legyen jó hegedű-iskolájuk, mely legjobban megmondja, mely fokozatokban haladhatunk tovább (Hegedű-iskola. Irta Huber Károly. I. kötet 3 frt. II. kötet 2 frt, III. kötet 2 frt, IV. kötet 2 frt. Az egész mű ára 8 frt.

A játzó szeresse hangszerét és tartsa tisztán, a hegedű sohase legyen poros és róla hur ne hiányozzék, mert ez a birtokos közönységére vagy rendetlenségére mutat. A vonóban legyen elegendő tiszta szőr, melyet jól meg kell mindennap gyantázni.

A játzó mindig egyenesen álljon hegedülés közben, miért is hangjegyeit mindig úgy helyezze el, hogy ezek őt testének egyenes tartásában ne zavarják.

Ne szeresse a sok kívülről való czinczogást, különösen ha még nem jó játzó, mert ezzel nem tanul sokat, annál jobban tanulja meg az írásba foglalt gondolatokat szépen visszaadni.

Talán nem is kellene emlitenem, hogy a jó hegedűjátzó szép mellékes jövedelemre is tehet szert és nem ritkán nyilvánosan is felléphet (templomban, iskolában és kis multságokban) ezáltal bizonyosan nem teendi magát nevetségessé, ellenkezőleg művelt embernek fog tartatni.

Ismerek több tanítót, kik cigánybandákat tanítanak, a mi mindenesetre kellemes foglalkozás annak, ki a zenét szereti.

Mily szépek a két hegedűre irt duettek! Ha két jó játzó egy duettet hegedül, úgy érzik magukat, mintha egy lélek, egy test volnának! Szép hang-verseny áll elő akkor is, ha hegedű tisztán hangolt zongorával szépen kísértetik

Szépek terzetek is két hegedűvel és egy brácsóval, ezekhez állítsunk még valakit, aki a kis bőgőt kezeli, előáll a quartett.

Aki már tud hangjegyekből hegedülni, az egy kis utmutatással könnyen megtanulja az utóbb említett hangszereket is.

Még arra figyelmeztetem tisztelt kartársaimat, kik a hegedülésben még kezdők, hogy ne menjenek felebb az *E* huron levő *H* nál és a magas fekvéseket csakis akkor gyakorolják, ha az első fekvésben már eléggé ügyesek.

Szentgyörgyi Gyula.

Mit irnak a lapok?

Trefort, mint luxus-miniszter.

Hogy Trefort per eminentiam „luxus“-minister, arról mindenki meggyőződhetik, a ki pl. a főváros azon palotáit tekinti meg, a melyek nevelésoktatási czélokra vannak szánva. Az ő tanügyi rendszere, mely örökös próbálgatáson alapul, méregdrága. Az intézeteket, melyeket alapít, nagy apparátussal látja el, ami sok pénzbe kerül. A tanerőket magas fizetésben részesíti, ha ezek valamely felsőbb intézetnél működnek. Szereti a fényt és csillogást, van érzéke a felsőbb tanintézetek iránt, legyenek azok akadémiák, lyceumok vagy egyetemek, de nincs érzéke a népnevelés iránt, s nem tudja méltányolni a néptanítók helyzetét, nem gondoskodik komolyan a népnevelés fontosságáról, mely abécéjét képezi kulturánknak s népünk jövőnö nagysága és boldogságának.

Népnevelő.

Pap és tanító közös működéséről.

Mivel a felekezeti iskolák a gyülekezetek féltékenyen őrzött és ápolt veteményes kertje, kell hogy a pap, mint a gyülekezet feje, kiváló gondjaira méltassa gyülekezte leendő tagjainak nevelését. E gondoskodás azonban ne csak abból álljon, hogy figyelemmel kísérje, vajjon felmennek e a gyermekek jókor az iskolába, a tanító nem bocsátja-e el a rendes időpontnál előbb, tudnak-e szépen „szerencsés jónapot“ kívánni, — hanem igyekezzék az iskolával szerves összeköttetésbe jönni; igyekezzék a gyermekeket ne csak névleg, de lelkileg is megismerni, a vallástanítását ne bizza a tanítóra, teljesítse maga. . Jöjjenek össze minél többször ismereteiknek egymással való közlése, a szerzett ismeretek miként továbbításának megbeszélése végett. Így építsék egymást, építsék gyülekezetüket, s nem lesz szükség sem erkölcsnemesítő, sem népnevelési egyesületre.

Iskolai szemle.

A népfölkelés és a néptanítók.

Nagyon helyén való lenne most a népfölkelés szervezése alkalmával a tanítókat a hadsereg- és honvédség közvetlen kötelékéből a népfölkeléshez osztani be. Itt elfoglalhatnák azok az őket megillető működési kört s nem mennének pusztán nyers-erő számba. A tanítók legnagyobb része különben is olyan pozíciót foglal el, hogy csak a legvégső esetben szólíthatók el plogári hivatásuk mellől, tehát már természetsszerűleg mintegy a népfölkelés kötelékéhez vannak utalva. A dolog természete szerint cselekednék tehát a m. közoktatásügyi miniszterium, ha ez iránt az illetékes miniszteriumokkal tárgyalásba bocsátkoznák. Semmi kétségünk sincs arra nézve, hogy a tárgyalások kellő eredménnyel végződnenek. Mert minden elfogulatlanul ítélő embernek be kell látnia, hogy a tanítóknak népfölkelési csapatokba osztásával a rendes hadseregek semmit, de abszolute semmit sem veszítenének; ellenben a népfölkelés jól használható erőket nyerne, kiválóan a helyőrségi csapatokhoz. Első sorban és mindenek fölött nyerne pedig a tanügy, mert harczosait nem vonná el teljesen a hadügyi szolgálat. Éppen ezen intenczió vezérli tollunkat, midőn a rendes hadseregben csak nyers anyagként (ugy szólván: teljesen haszon nélkül) vergődő kartársaink érdekében ezt fölemlítjük s e tekintetben egészséges, idővös reformot sürgetünk.

Zalai tanügy.

Mire jó a nőtlenség ?

Hogy a nőtlenség mily nagy előny egy pályázó tanítóra nézve, azt a legtöbb nő tanító bizonyára elég szomoruan tapasztalhatta. Egy érdemekben már-már öszülni kezdő tanító-barátom azon tréfás megjegyzésemre, hogy már miért nem tud kántor lenni, lakonikus rövidséggel ezt felelé: „mert nő vagyok“. Egyelőre nem akarám binni, hogy egy gyenge feleség mily erősen akadályozhatja a különben derék tanítót is előmenetelében; de bizony később hitelt kelle adnom, midőn egyik tanítói szakközlönyben egy pályázati hirdetésnél az állomás elnyerhetését illető feltételek után ez is találaték: „a nőtlenek előnyben részesülnek,“ míg egy más pályázatuál az első feltétel vala, hogy „csak nőtlenek pályázhatnak“. Miben áll ez előny? Abban, hogy ott nemcsak kenyér, eleség, hanem egyszersmind feleség is vár a szegény árva tanítóra.

Közművelődés.

Beküldetett.

„Magyar Dalalbum“ új folyamának 3-ik füzete. Minden esetre ez a legnagyobb és legolcsóbb magyar dal-gyűjtemény, miért is nagyon terjed és minden zongorán látható. Még olyan előfizetői is vannak, akik nem értenek a zenéhez, csupán hazafiságból pártolják. Ezen derék vállalatnak különösen erős pártolója a magyar néptanítóság, ami eléggé mutatja, hogy a néptanítók nemzeti kincseink iránt melegen érdeklődnek, és vagyoni állapotukhoz képest sokat áldoznak az ily nemzeti művekre. Az említett füzet a következő dalokat tartalmazza: 1. Bort iszom én, mégpedig jót. 2. Budát oh Hunnia. 3. Bujdosol árva legény. 4. Csak azt mondják a radoczi leányok. 5. Csak egyszer voltam szivem nálad. 6. Csaplárosné galambom 7. Darutollas kalapom. 8. De nehezen várom a nap kelését. 9. Drága gyöngyöm elválnok hát örökre. 10. Drága kincsem galambocskám. 11. Dudás dudál dombóvári csárdában. 12. Dudás, dudás, dudás volt az öregapám. 13. Egy-két pár csók nem a világ. 14. Ej de nem jó este késő a kapuba kiállni. 15. Elmehetsz te drága madár. 16. Elmennék én katonának, csak kötéllel ne fognának. 17. Elment Mádi Pista. 18. Elszáradt a bodzafa. 19. Elszáradt a rózsafa. 20. Eltávozott kedves rózsám. — Előfizetéseket még mindig elfogad a kiadóhivatal, és pedig a hatodik folyam 1—10 füzetére: 1 frt 80 kr., 1—5 füzetére: 90 kr., egyes füzet ára 25 kr. Minden füzet bérmentve küldetik el. Előfizetéseket, valamint kéziratokat elfogad a „Magyar Dal-Album“ kiadóhivatala Győrött.

Jósi és Erzsike kedvelt gyermeklap. Györgyössy Rudolf kartársunk szerkeszti, és pedig kitünően. Vannak benne jó gyermekdalok, szép képek, talányok, mesék, életrajzok és minden, a mi a gyermekvilág figyelmét lekötheti. A vallási és erkölcsi érzelmek fejlesztésére kiváló gondot fordít. Kár, hogy nem kétszer jelenik meg havonként. Előfizetési ára egész évre 1 frt 20 kr. Olvasóink figyelmébe terjesztés végett melegen ajánljuk.

Magyar Házilasszony. Hasznos családi lap. Megjelenik hetenkint egyszer, változatos tartalommal. Ára egész évre 6 frt.

Tanító-választás Nagy-Kászonban.

— Levél a Tanítóbarát olvasóihoz. —

Kedves kollegák! E becses lapban jeles tollak irtak már némely tanítói választások alkalmával egyes tanítónak nevezett egyéniségek által a gyalázatosság minden nemét elkövetett busvitézekről minden nemesen gondolkozó pályatárs, valamint a tanügy iránt buzgóan érdeklődő egyeseknek, részint fájdalmára, hogy ilyenek is lehetnek, részint határtalan örömeire, hogy a bűn és mocsok szapultatik.

Ez méltó és igazságos, s illő, hogy undorral forduljunk el az ily atyafiaknak, — még csak nevőktől is.

Azonban V. J. Csik-madéfalvi volt kántortanító s most N.-Kászonban tiszta ujon megválasztott (egyhangulag) s tanító ilyenekről — nem vádolható. Kérdeed kedves kollega, hogy mi akar hát ebből lenni? Ebből az, hogy V. J. nem épen ily tolakodással akarta a n.-kászoni tanítói választáson a győzelem koszoruját homlokára varázsolni, és ott hagyni Madéfalvát, mely enél — lényeges különbséggel — jövedelmezőbb állás. — Vonzotta őt N.-Kászon, mint tenger a folyamokat. S miért?! Hogy örökre elnyelhesse . . .

Nagy-Kászonban rendszeresített nőtanítói állomás volt. S mit csináltak belőle? Fából vaskarikát.

Férfi tanítói állomást. S miért?! hogy az a V. J. é legyen, ha mindjárt két garassal is volna dotálva. Kérdeed talán odapályázott kedves barátom hogy: Istenem, hisz én előtted és az emberek előtt lelkiismeretesen tettem kötelességemet, ebből kifolyólag kitünő oklevélre tettem szert, buzgóan dolgozom a népnevelés műhelyében akár V. J. sem különben (servirozó az igaz nem voltam, okleveletem sem szereztem ezzel, de mégis nagyban felülmulja az J-ét): hát miért nem kapék bárcsak csufságból egy voksot?

Felelek én neked ezen tépelődéseid közepette s azt mondom. azért mert ezen állomás nem neked pályázó társaiddal, hanem V. J.-nek vala gyártva.

De ezen kívül is „Ő” ismeretesebb egyéniség ott, mint te. Hisz „Ő” még ott harangozó-tanító volt s onnan házasodott. S tudod e kit kért? Egy szakácsnénak a leányát. Boldog szakácsné! Szerencsés leány! Szegény falu! — De mit morogsz kollega, hogy ez „nem igazság.” — Denogy nem az, csak hogy *i* nélkül, — egy betű pedig nem számít. Azonban nyugtasd meg netán felháborodott kedélyedet, hisz — ott — egy igazmondó plebános szavai szerint nemcsak te kitünő bizonyítványaidal és becsült személyiségeddel, hanem Trefort excellentiája is bukfenczet vetett volna. Az ilyen állomásokra, ha csakugyan akadna még vagy egy a kontinensen, fölösleges pályázatot hirdetni, legjobb suttymba, úgy kéz alatt megjteni.

De az igaz jó, hogy eszembe juta! Arra előre figyelmeztetek,

mert még elég korai, nemcsak téged, hanem többi pályázó társaidat is, hogy majd a mostani veterán bátyánk halála után ürességbe jöendő kántori állomásra ne pályázz, ha jó kell, mert J. barátunk, akkor ott lesz — ha addig a tanügy gyászára ki nem mul — s hiszem, hogy akkor is meg fogsz bukni.

Külömben: Servus!

Oltmelléki.

MI UJSÁG?

Ügyünk barátai. A Tanítóbarátnak lelkes és ügybuzgó néptanítókon kívül más pártolói is vannak, a kik csupán azért, hogy a néptanítók érdekeit támogassák, előfizettek lapunkra. Ezen derék tanítóbarátok a következők: Lubrich Ágost főv. egyetemi tanár, dr. Brassai Samu kolozsvári egyet. tanár, Limbeck Ferencz győri zeneköltő, Talda János pozsony-hidegkuti plebános, Borbély Sándor dabronyi evang. lelkész, Muraközy József dabronyi plebános, Györm. börcsi ispán, Hegymeghy István keresztes-püspöki jegyző, Barta László Bpest., ferenczvárosi francia ny. tanár, Szomjas Lajos bpest. egyet. o. elnöke. Ezen igen tisztelt uraknak, mint lapunk rendkívüli, nemes pártolóinak e helyen köszönetünket nyilváníthatjuk.

Félnapos tanítás az iskolában. A budapesti tanítóegyesületnek e hó elején tartott ülésén Tanos Imre arról a tárgyról olvasott fel, hogy mikép lehetne behozni a félnapos tanítást az iskolába a mostani délelőtti és délutáni tanítás helyett. Felolvasó sok helyes érvet hozott fel nézete támogatására s a végén annak a reményének adott kifejezést, hogy nemsokára általánossá válik a félnapos tanítási rendszer.

Olvasóink figyelmébe. Sok oly tanítótól, kik ingatlanokban kapják javadalmuk nagyrészét, a javadalmak után adót követelnek. Egy felmerült panaszos eset alkalmából azonban, Vadász József Bereg-Ugocsa megyék kir. adófelügyelője legutóbb elrendelte, hogy mivel az ingatlant terhelő adók az 1879. évi XV. t. cz. 71. §- és az 1885. 44. t. cz. 95. §-a értelmében a tényleges birtokosok által fizetendők: ama törvényellenes eljárás, hogy a haszonélvező tanítótól (paptól) követelik az adót, megszüntetendő. Másutt előforduló hasonló törvényellenesség esetében, a tanítók erre az esetre joggal hivatkozhatnak.

A kecskeméti tanítók jan. 15-én bált rendeztek. Az estét felolvasásokkal, muzsikával és karddallal kezdték, s mint a „Kecskemét“ című lap írja, pompásan sikerült. Bárcsak másutt is mulathatnának a néptanítók a maguk javára.

1000 aranyos pályadíj. A pécsi Néptanoda egy tyukszemflastroznak hosszú ajánlásával lepte meg jan. 22-én az olvasóit, 1000 aranyat kínál annak a kinek nem használta. Valószínűleg sokan veszik, és sokan fognak így sohajtozni: „Add Uram Isten, hogy ne használjon.“

Tanár-e vagy tanító? Melyik cím illeti meg a polgári-iskolai — tanítókat? — Ezen vitatkoznak most azok a boldog emberek a kiknek ez a legnagyobb bajuk. Hát mi csak annyit mondunk hozzá, hogy sohse ágáljanak arra a „tanár“ címre, inkább fogadtassák el az egyetemi professorok által is a tanító nevet, legyen egyetemi tanító, polgáriiskolai tanító, gymnásiumi

tanító, stb. Ez sokkal tisztább és jobb hangzású, mint a németes tan-ár, (kaptafája: Garten Gärtner, jagen Jäger). Persze ott a bökkenő, hogy az egyetemi „tanárok“ nem kezdik meg a czimmásátást, a polgáriskolai tanítók pedig igen szeretnének per „kollega“ beszélni velök. Maholnap mi elemi tanítók is megkapjuk azt a ragadós betegséget (Nyavalia cimienis) azután mi is sutba vetjük a tanító-nevet, és leszünk „tanarak.“ Mert hát szép ez szörnyen.

A néptanítók naptárának második kiadása még kapható, miért is felkérjük lapunk tisztelt barátait, hogy a tavaszi gyűléseken ismertetni és ajánlani sziveskedjenek.

Sakkjátékok figyelmébe. A „Pesti Sakk-körnek“ jan. 30-án tartott közgyűlésén elhatározta, hogy a sakkjáték terjesztése és jó magyar sakkjátékosok képzése czéljából egy magyar sakklapot indít meg, mely havonként egyszer fog megjelenni, s előfizetési ára egész évre 3 frt leend. Érdeklődőket ezenel felhívja, hogy ha a lapot annak idején járítani óhajtják, sziveskedjenek erről a kört (Bpest V. ker. Nádor-utca 15. sz.) egy levelezőlapon értesíteni, és ismerőseik figyelmét a lapra felhívni. Néptanítók és papok ismerik ezen játékot, miért is a kör számít pártolásukra, s kéri őket hogy azok neveit is küldjék be, akik remélhetőleg járítani fogják a „Magyar Sakk-lapot.“

TÁRSALGÓ.

Felelet.

Válasz a „Tanítóbarát I. számában Petrásovics aláírással megjelent kérdésre.

Ügybarátunk azt kérdezi, hogy van-e arra rendelet vagy törvény, hogyha a tanítók fizetései megcsónkittatnak. Van bizony! Ott van az 1868-iki XXXVIII. t. cz. 144. §-a, mely világosan kimondja, hogy a tanító fizetését leszállítani nem lehet.

S mégis, mit tapasztalunk? Azt, hogy a törvénynyel paczkáznak.

Oly példákkal bizonyítom be, melyek egy helyen és pedig a főváros tőszomszédságában fekvő községben folytak le. Nevezetlen községben az iskolaszék, élén a plébános-elnökkel, azon gondolatra jöttek, miszerint a hitközségi budgetet úgy gyarapíthatják, ha a tanító párbérét ők szedik s a tanítónak 400 frt fixumot adnak; tehát 400 frt zsebben marad; mert a régi párbér-fizetést minimo calculo 800 frtra tehetjük. Az ujonnan megválasztott tanító, ki 42 mértföldnyi távolságból jött, nem tudhatta e törvénysértést, nem pedig annál inkább sem, mert az egyházmegye feje, a püspök is alá volt írva a szerződésnek.

Később nyomára jöven ez infamiának, ügyvédekkel értekezett, kik között vállalkozó szellemet nem talált, maga fogta hát fel a pennát. de eredménye az lön, hogy reá irták a percsomóra: „a felekezeteknek jogukban áll hitközségeikben az iskolai törvény 142. §-ának figyelembe vételével rendelkezni.“ Fiat applicatio! Azóta a törvénytelenségek szaporodnak.

Elvette a pap a tanító szérűjét és kertjét és adott helyette kisebbet és rosszabbat.

Megtagadta az úgynevezett egyenértéki adó fizetését, melyet addig a hitközség teljesített.

A kántori lakosztályt meszelteni nem akarja, sőt semmiféle reperiatiót teljesíteni nem akar, mert — úgymond ő — ezek a házszónélvezők kötelességei. Legutóbb a stóla és iskolások utáni járulékot támadta meg és — győzött; mert a fejnélküli egyházi hatóság a tanítónak nem adott igazat.

Mindezekből láthatja t. kollega úr, hogy már Diogenes megmondta, miszerint a törvény olyan, mint a pókháló. Az erős darázs keresztül lyukasztja azt, a gyenge légy pedig fennakad rajta.

Egy mód volna csak e visszaélések megszüntetésére: a tanítók tömörülése és a tanügynek szakférfiak általi kezelése; de ezt még most nem várhatjuk, habár 24000-en vagyunk is, mert erőnket egyesíteni nem tudjuk és ellenségeink, rosszakaróink száma nagyobb, mint barátainké.

Tormási.

Kérdések.

2-ik kérdés.

Kötelezhető-e a tanító felvenni és tanítani olyan gyermeket, a ki 6-ik évét még nem töltötte be?

Jaczkovits.

3-ik kérdés.

Kötelessége-e a kath. kántortanítónak az iskolai heti szünidőkben a kántori hivatalos teendők miatt elmulasztott napokat tanítással pótolni, — ott a hol a tanító fizetése pl. 100 frt. és a többi sokkal nagyobb jövedelmet a kántori teendők teljesítése után huzza?

Ketty.

Jaczkovits János
tanító.

NYILTTÉR.*)

Ez a valóság!

„Amint ők csinálták, meg nem mutatták senkinek.“ Hogyan, hogy Csákos ur ezt nem látta, mikor az én jelenlétemben saját kezüleg írta a két példányu szerződést (díjlevelet). Nem emlékszik, mikor én az asztalhoz mentem, hol ön a czinkosokkal sugva-bugva írta a szerződést**) a plébános és esperes urak ellenére? Elmondták önnek, hogy mi van az igazi díjlevélben s így ön teljesen tudatával birt mindennek, midőn a fizetésnek oly tetemes részéről lemondott. Én láttam, én olvastam, a mit ön írt. De azért ön még sem látott díjlevelet. A plébános uránál ott volt előtve a püspökileg megerősített díjlevél is, miért nem állott ahhoz? Az ön zugfirkája s az igazi díjlevél összeha-

*) E rovat alatt közlöttékért nem felelős

a szerk.

**) Épen erre nézve irtam 8. számban, „hogy titokban folyt az egész dolog.“ N. Gy.

sonlításával is megtudhatta ön, hogy mily alávalóságot akar papjával szemben a nép. S midőn az esperes ur a fizetést lehuzó népet (iskolaszék) ott a plébánián korholta s fenyegette, hogy megmutatja, miszerint mégis a rendes fizetést fogják fizetni, ön ezt hallva, — a lelkész urak iránti tiszteletből s a tanítói kar becsülete szempontjából miért nem lépett közbe, hogy tervöktől elálljanak? Miért nem mondta, hogy a rendes fizetéshez ragaszkodik? Ugy-e mert tudta, hogy akkor önnek becses személye nem kell. Füleml hallatára mondta az expandur (a „Kopralóban“!) ha minden eddigi fizetést meg kell adni, akkor Csákos J. nem kell; akkor máshoz, különböz állunk.“ Jól hallott a ön, midőn a derék Vellner Alajos, káptalanfai tanító ur, az iskolaszéknek ezeket mondta: „Álljanak el ezen embertől, megbánják, ha jó tanácsomat el nem fogadják. Higyjék el, a ki fizetésből elenged, liczital, az nem lehet jóra való ember!“ — Ez sem ábrándította Önt ki. Pedig ily szavak hallatára akiben csak porszeme van a becsületnek, észhez tér s felhagy ostoba és aljas szándékával.

Mit farisenskodik, mit mentegetődzik tehát, mikor bűnös? Beleírni a szerződésbe, hogy az csak két évre szól s hogy — ha Csákos J. jól nem viseli magát — a hitközség két hónapi felmondással élhet, mely idő alatt Csákos J. eltávozik. Hát aláír ilyent becsületes tanító?! — De azért Csákos ur még sem ismeri a községtakolta díjlevelet, mert „amint ők csinálták, meg nem mutatták senkinek“. Azért írja, hogy: „ekkor láttam, mennyire meg vagyok csalva.“ Dehogy van ön megcsalva. A hanyiak vannak megcsalódva, kik öntől már is szabadulni akarnak. Ide irjam-e, mit hirdet már maga a főpártfogó, az expandur is? Megkimélem

S mily naiv a Csákos ur. Azt írja befejezőleg: „Azt hiszem, hogy e miatt még vizsgálat fog jönni, és az esperes ur mondásaként lakolni fog a bűnös.“ Hm! Nem lakolhat az esetben más mint ön. A nép nem annyira bűnös, hanem bűnös azon ember, ki neki alkalmat adott a bűn elkövetésére. (Majd egyébként tárgya lesz e dolog a szentgróti tanítógyűlésnek, hol a győri nyilatkozathoz hasonló kitüntetési okmány van tervezve). E legutolsó idézethez mondok még csak valamit:

A keszthelyi tanítógyűlésen önnek esperes ura miért mondta el a hanyi tanítóválasztást? Miért kárhóztatta ott önt az esperes ur szemtől-szemébe, felhozva gyalázatos liczitaló eljárását?! Midőn a keszthelyi gyűlésről hazajött, betérve honn a korcsmába, miért szólt ott az ivó parasztochhoz így: „No ugyan megrakott az esperes ur. Muszáj ám a rendes járandóságot megfizetni. Nem szabad ám elengednem semmit.“ — Emlékezik erre Danics expandur mit mondott: „akkor kihordom még ma a faluból, a rendes fizetésért különb embert kapunk.“ — ily szavakat hallva, miért ment el az esperes urhoz a történetekért bocsánatot kérni?

Mindezek után mer még ön tagadni?

Ám tessék. Én a mit irtam, megirtam, nem állok el egyetlen szótól sem, mert olyasmit állítani, a mit bebizonyítani szükség esetén ne tudnék, — nem szoktam.

Diszel 1886. nov. 22.

Németh György
néptanító.

Szerkeszti és kiadja : *Ziegler Géza.*

POSTA.

Vojték Imre. Szép ígéret! Lelkes szarvai után hisszük, hogy teljesíti is. **Wiebógen Ferencz.** 5 kr. többet küldött: javára irtuk. **Zajgó Béla.** A helyváltozást bejegyeztük. **Kristó István.** Igen helyes hogy követte Tamás J. barátunk tanácsát. **Bojtok Károly.** Azon a vidéken nem ártana egy kissé apostolkodni! **Szedenik Fülöp.** A törvény bizonyára helyesen fog intézkedni abban az ügyben, várjuk meg hát és azután beszéljünk róla. **Petrovics György.** Legutóbbi küldeménye szerint előfizetése juniusban jár le. **Göntér G. Endre.** A beküldött nevekre a mutatványpéldányok elmentek. **Magyar Lajos.** Ugyanezt izenjük önnek is. —d —ly. A rajzoló kellő időre nem tudta elkészíteni a képet, azért tehát csak most közölhetjük. **Gyürky Dezső.** Nem olvasta a decemberi füzetben, hogy a lap 15-ike és 20-ika között fog megjelenni? **Csiszér Pető.** A néckártyákat bizonyosan összecserelerélte, mert abban a melyet hozzánk küldött valami arczképcsarnokról beszél és azt kérdezi hogy „bekötte adatik-e.“ **Skolik Dániel.** Az ujonczot talán csak nem kötéllel kellett fogni? ! A jókívánatokat köszönjük, mi is viszonzozzuk. **Kapuy Janka.** Az egyik frtot a múlt évi folyam második felére irtuk. **Rizler J. Jan.** 12-én jött 1 frtjával hasonlóképen cselekedtünk. **Rásztovich János.** A derék triumviratusnak üdvözlétünket küldjük. **Málik Károly.** Visszakereszteltük. **Kiss Sándor.** A r. k. tizparancsolat nem olyan beosztásu, mint a reformatusoké, miért is a r. k. tanítók számára irt dolgozatát ama szerint kellene átírni. Ha ezt megteszi és az 5-ik és 7-ik pont helyett valami csattanósabbat mond, szívesen közöljük a naptárban. **Sirisaka Andor.** Köszönjük az elismerést. Örömmel olvastuk a lapokban, hogy becses műve igen kelendő. A jövő évi naptárban szívesen közlünk róla egy kis hirdetést. **Kulcsár Ferencz.** Ügyesen irt cikkét szívesen közölnök, de az iskolai takarékpénztárnak nem vagyunk barátai. Olvassa el a Tanítóbarát múlt évi folyamában **Balogh József** kartársunknak „Milyen iskolai takarékpénztár legyen falun“ című cikkét, és másként fog vélekedni. **Krongh Endre.** Kiket hívott ön fel előfizetésre? Jó lenne egy gyűjtőívre összeírni. Lapunk iránt való ragaszkodását örvendetes tudomásul vettük. **Kinál Gáspár.** Becses sorait úgy magyaráztuk, hogy a küldött 1 frt. **Brandt J.** ur előfizetése. Ha nem így van, szíveskedjék megírni, ha pedig így van, akkor fogadják köszönetünket a toborzásért. **Nyegrus István.** Cikke eltévedt valahol, nem emlékszünk reá. A naptárt illető észrevételét köszönettel fogadjuk, azonban határozott ígéretet nem tehetünk. **Berényi Miklós.** A múlt évi számokat elküldöttük. **Tatár József.** Ön megrendeli a naptárt és nem írja meg, hogy hol lakik. A postabélyeget pedig nem lehet elolvasni. Minthogy a címezésből gyanítjuk, hogy ön a Tanítóbarátot olvassa, jónak láttuk ide írni az izenetet. **Szupits József.** A levélre azonnal válaszoltunk. **Barabás Gy.** Olvastuk, hogy a Vasm. Ért. az új szerkesztő keze alatt végelgyengülésben szerencsésen kimult. A Kreutzer nem igen vonzotta az előfizetési forintokat. Most legalább belátják, hogy kár volt másra bizni a lapot. **Hart Flóris.** Hogy szünhetne meg most a kérdezett lap, hiszen most kezdődik a kortesvilág. A kormányt dicsérni kell, ha érdemi, ha nem. — Tessék az elmaradt számokat reklamálni.

Szózat a hazai néptanítósághoz.

A magyar néptanítók elhanyagolt érdekeinek pártolásán és helyzetük emelésén, csupán a „**Tanítóbarát**“ című havi közlőlap munkálkodik.

Programmja :

Rendezzük a néptanítók fizetését, hogy a társadalomban az őket megillető tisztességes helyet elfoglalhassák.

Allítsunk fel hivatalfokozatokat, hogy a tanítók érdemeik szerint emelkedhessenek és tanfelügyelő se lehessen más, mint okleveles néptanító. **A mostani laikus felügyeletet szüntessük meg**, mert ez akadályozza a néptanítókat a népnevelés munkájában.

Nyújtsunk alkalmat a néptanítóknak az önművelésre, mert ők a tudomány világosságának első fáklyahordozói.

Hassunk oda, hogy a tisztességes fizetéssel ellátott néptanítók tisztán hivataluknak élhessenek, s a népnevelést nemzeties és vallásos irányban vezethessék.

Ezen célok eléréseért küzd a **Tanítóbarát**, a **legfüggetlenebb magyar tanügyi lap**, melyet megindulása óta folyton lelkes pártolásban részesít a magyar néptanítók azon része, a melyhez eljutott.

Most, midőn a kitűzött célok legfőbbjéhez, **fizetésünk reformálásához közel állunk**, felhívjuk a hazai független gondolkozású, törekvő szellemű néptanítókat, hogy a **Tanítóbarátot** „érdekeiknek nyílt sisakkal küzdő harczosát,“ támogatásukban részesítsék.

A lap előfizetési ára félévre csupán **egy** forint.
Budapest, I. ker., Lovas-ut 4. szám.

Hazafias üdvözlettel

ZIEGLER GÉZA

szerkesztő.